

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 15. У Будиму 31. Мая 1864. Год. VI.

Изясненіє Свете Литургіє.

Изъ Духовне Бесѣде извадио Н њ. В.

(Продуженъ).

Успомѣна Тайне Вечере.

Докле Народъ Христіанскій слави Бога по примѣру Серафима и еврейске дѣце, дотле служеій Свештеникъ отдавши славу Богу, у топлој молитви споминѣ премнога добра, коя є Отаць небесный роду човѣчаском указивао, а особито што є послао свогъ єдинородногъ Сына на овај свѣтъ, да насъ спасе, и споменувши спасителна дѣла Іисуса Христа за време земальскогъ живота Нѣговогъ, застає кодъ повѣсти о тайной вечери, кою є Іисусъ Христосъ држао оне ноћи, кадъ ѣе преданъ быти за спасеніє свѣта, пакъ употребляюћи рѣчи изъ самогъ Светогъ Евангелія, Свештеникъ казує, како Іисусъ на Тайной Вечери узевши хлѣбъ у свое свете пречисте и непорочне руке и благодаривъ, осветивъ, преломивъ, даде светымъ своимъ Ученицима и Апостолима рекавши: (Садъ Свештеникъ указує десномъ рукою на светый хлѣбъ и Христове речи на гласъ изговори).

„Прїимите, ѣдите, сїа єсть тѣло мое, еже за вы ломимое во ѡставленіє грѣховъ, т. є. Узмите, єдите, ово є тѣло мое, кое се за васъ ломитъ, за отпуштеніє грѣхова.“ На ове рѣчи савъ народъ одговори: Аминъ. Свештеникъ продужи тихимъ гласомъ повѣсть о Тайной Вечери. Како є Господъ Іисусъ после вечере узео чашу вина, водомъ га разтворио, благодарію, благословію, осветію, и дао своимъ Светымъ Ученицима, на показуюћи рукою Свету Чашу, на гласъ изговори ове Спасителѣве рѣчи:

„Пїйте ѿ неѣ вси, сїа єсть кровь моя новаго Завѣта, ѣже за вы, и за многїа изливаемаѣ во ѡставленіє грѣховъ, т. є. Пїйте изъ нѣ (изъ ове чаше) сви, ово є моя кровь новаго завѣта, коя се за васъ и за многе пролива за отпуштеніє грѣхова.“

И на ове рѣчи савъ предстоѣій народъ, изражаваюћи свою єдиномысленость према овой повѣсти о Тайной Вечери, одговара: **Аминъ.**

Приношенъ и освѣщене частныхъ дарова.

Свештеникъ извршуюћи заповѣдь Спасителѣву изречену на Тайной Вечери: **Сїе творите въз мое воспоминаніе споминѣ у молитви страданѣ, смръть и васкресеніе Спасителѣво; Нѣговъ узлазак на небо, сепенѣ од десне стране и другій славный долазакъ, па онда приноси частне даре, т. е. хлѣбъ и вино, на жертву Богу Отцу говорехи: „Твоа ѿ твоихъ Телѣ приносяще ѿ всѣхъ и за вса.“** т. е. Твои су ово дарови Господе, мы ихъ одъ твоихъ тваріи узесмо, и по заповѣсти твогъ Сына приносимо ихъ Теби за све люде, и за сва добротинства, коя си Ты човѣчаскомъ роду чиніо, и коя и сада безъ престанка чинишь. (види: **Изясненіе Литургіе, Дмитріевскагѡ Часть III. §, 104, и 105**). Кадъ Свештеникъ ове рѣчи говори, онда діаконъ сложивши руке унакрсть тако, да му є десна рука одозго, а лева одоздо, узме десномъ рукою дискосъ, а левомъ потиръ и подиже ихъ малко, а кадъ не служи Діаконъ онда то чини самъ Свештеникъ. Подизанѣ ово быва зато, єрбо є, по рѣчма св. Василя Великога, Господъ нашъ Иисусъ Христосъ на Тайной Вечери узевши лебаць у свое свете руке, показао га найпре Богу и Отцу Своему. (види: **Чиноположеніе Литургіе св. Василя Великога**).

Одма, чимъ се частни дари принесу запов савъ Народъ: **„Тебе поемъ, тебе благословимъ, телѣ благодаримъ Господи, и молимтиса Боже нашъ,“** а то значи: Тебе пѣсмомъ хвалимо, Тебе добрымъ, лѣпымъ и одабранимъ рѣчима славимо, Теби захвалюємо, и молимо се Теби Боже нашъ.

Докле се ова пѣсма побожно и полагаю поє, дотле се у Олтару свршуетъ найважній чинъ Службе Божіе. Найпре се Свештеникъ моли Богу, да прими ову словесну (умну) и безкрвну жертву, и да пошлѣ Духа свогъ Светога на насъ и на предлежеће даре. Затимъ съ подигнутымъ къ небу руками и очима призива светога Духа, молећи се овако: **„Господи, иже пресвѣтага твоего Духа въз третій часъ апостолѡмъ твоимъ ниспославый того благій нешѡми ѿ насъ но ѡбнови насъ молашихтиса.“** Ова молитва чита се у трипутъ, и узъ ню додає іошть Діакон ове стихове изъ Псалма покаятельногъ: **„Сердце чисто созижди во мнѣ Боже, и Духъ правъ ѡбнови въз ѡутробѣ мой. Не ѡвержи мене ѿ лица твоегѡ и Духа твоегѡ свѣтагѡ не ѡими ѿ мене.“**

Кад се и трећій путъ помоли Свештеникъ Богу, да бы послао Светога Духа, како на нѣга и на све вѣрне, за обновити нѣхова срдца и учинити ихъ жертвомъ пріятномъ Богу, тако и на предлежеће Частне Даре, да се свеосвећуюћомъ силомъ претвори хлѣбъ у право тѣло, а вино у праву крвь Іисуса Христа; онда Діаконъ окренувши се Свештенику рекне: „Благослови Владико сватый хлѣкъ“, а Свештеникъ начини рукомъ знакъ крста надъ светымъ хлѣбомъ говорећи: „И сотвори ђуко хлѣкъ сей, честное тѣло Хрїста твоего.“ Діаконъ показуюћи ораромъ свету чашу рекне Свештенику: „Благослови Владико сватѣю чашѣ“, — а Свештеникъ начини рукомъ знакъ крста надъ Потиромъ говорећи: „А еже въ чаши сей, честиѣю кровъ Хрїста твоего.“ Напоследку рекне діаконъ Свештенику: „Благослови Владико окол“, — а Свештеникъ прекрсти удавнупуть и Дискось и Потиръ говорећи: „Преложивъ Дѣхомъ твоимъ Сватымъ. *) У тай махъ невидимымъ дѣйствомъ Светога Духа свршуетъ се велико Тайнство Евхаристіе; частни дари освећую се и хлѣбъ претвара се у право тѣло, а вино у праву крвь Христову. С' тога Свештеникъ съ побожношћу ницице пада предъ Престоль на коме се налази подъ видомъ хлѣба тѣло, а подъ видомъ вина крвь Христова, и моли се, да бы ови Свети Дари свима онима, кои се причешћую, были на трезвеность и бодрость душе, на опроштенѣ грѣхова, на приобштенѣ Духа Светога, на наслѣдованѣ Царства Небеснога, и на непостидно ухванѣ на милость Божию.

Кадъ се частни Дари освећую, тада се сви вѣрни, кои су у Храму томъ сакуплѣни съ преклонѣномъ главомъ Богу моле. Кодъ насъ ѓ оддавна уведенъ обичай, да се у онай махъ, кадъ Свештеникъ рукомъ благосиля Свете Даре, звонцетомъ Народу обзнають овай Светый Чинъ, на кое се сви присутствующи прикрсте, учине великій поклонъ и говоре: „и молимтиса Боже нашъ.“ У другимъ предѣлима Православне Цркве (на истоку и у Руссиі) не звони звонце у олтару, него у време освећеня частныхъ дарова народъ врло тихимъ гласомъ пов, тако, да се ясно чути могу у свой цркви оне рѣчи свештеникове, кое се о освећеню частныхъ Дарова говоре.

Да бы и остали Христіяни, кои нису на Св. Литургиі могли знати онай часъ, кадъ се велико тайнство Св. Евхаристіе свршуетъ, и у тай махъ прославляти Бога, уведенъ ѓ лѣпъ христіян-

*) Види: Црквесловіе Преосвещеннога Михаила Митрополита Београдскогъ. Стр. 108.

скій обичай, да у време освеженя частныхъ Дарова звони звоно са застаянѣмъ у трипутъ, а затымъ кидъ се освеженѣ частныхъ Дарова сврши, звоне подуже сва звона на „Достойно“ у знакъ благодарности Богу и почитаня Матере Божіе. Побожни Христіяни, ма се гдѣ налазили, чимъ чую, да звони на „Достойно“ оставляю на часъ свой посао, и припадаю Богу на Молитву, да прими ову Свету Жртву, и да намъ пошлѣ свой небесный благословъ.

Свети Дари после освеженя постаю пріятна жртва Богу за све вѣрне чланове цркве, како за оне, кои су се са овогъ свѣта у вечность преселили, тако и за оне, кои іоштъ на земљи у овомъ животу пребываю. Жртва та у погледу на чланове цркве, по разлики ныховога станя, есть благодарствена, умиловителна, и очистителна.

Спомяниѣ Светыхъ.

Свети Дари есу благодарствена жртва за Свете, кои се веѣтъ у блаженомъ саединеню съ Богомъ находе, и коє є Богъ удостоію, да се Нѣму за насъ грѣшне моле, и да насъ заступаю предъ Божіимъ Престоломъ. С' тога службу служеій свештеникъ одма после Освеженя Дарова, докле іоштъ народъ последний путь поє: „И молимтиса Боже нашъ“ споминѣ у тихой молитви прославлѣне Свете, за коє є словесна и благодарствена жртва Богу принесена, и напоследку кадеѣи частну трапезу на гласъ рекне: „Израданъ ѿ Пресвѣтѣй, Пречистѣй, Предблагословеннѣй, Главнѣй Владычицѣ нашей Богородицѣ и Приснодѣвѣ Маріи. т. б. Найвеѣма и особито чинимо споменъ за Пресвету и Преблагословену Дѣву Марію, и препоручуємо се нѣнымъ молитвама и нѣномъ заступаню.“

На овай узгласъ, савъ народъ у знакъ особитога поштованя према Матери Божіой поє пѣсму у славу Нѣну, коя овако гласи:

„Достойно есть іако во истинѣ блажити тѣ Бѣѣ, присноблаженѣю и пренепорочнѣю, и Матерь Бога нашего. Честнѣйшѣю Херѣвѣмъ и славноѣйшѣю безъ сравненіа Герѣфѣмъ, безиставнныа Бога Слова рождшѣю, свѣщѣю Бѣѣ тѣ величаемъ.“

Смисао ове прекрасне пѣсме есть слѣдуюћій:

„Достойно є доиста величати тебе (блаженомъ те називати и као блажену славити) Богородицу, свагда блажену, и найнепорочнѣю (найпречистѣю), и Матерь Бога нашего. Частвию одъ Хе-

рувима, и несравнѣно славнѣю одъ Серафима, коя си безъ пропадливости родила Бога Слова, праву Богородицу, Тебе величаю.“

На Литургїи св. Василїя Великогъ, мѣсто ове пѣсме пов се: „*Сѣ тѣбѣ радѣется благодатная всакая тварь.*“ На велике Празднике Христове и Богородичине, и на нѣхова попразнства пою се други Ирмоси у славу Матере Божїе, а само на Цвѣтну Неделю и на великій Четвртакъ непосредно се у Ирмосима отдае хвала и величанїе Самоме Господу Иисусу.

Спомянѣ мртвыхъ.

Свети Дари єсу умилоствителна жртва за све, кои у вѣри и у надежди на Божїе милосрдїе течай овога временогъ живота скончаше, и отидоше на истину. С' тога Свештеникъ завршивши споминяѣ Светыхъ, моли се Богу, да опрости грѣхе преминуше браће наше и да ихъ упокои на мѣсту свѣтломъ, гдѣ нема туге, бѣде ни страдања. Дїаконъ покадивши найпре свудъ около частне трапезе и цѣлый Олтарь тамяномъ, споминѣ имена покойника, за коз се особито на той Литургїи молитве приносе. — „Нису ба дава — вели св. Іоаннъ Златоустъ — установили Апостоли, да се кодъ Свете Тайне споминю усопши, єрь одъ тога быва нѣма великій добытакъ и велика полза.“ (Бесѣда III. на посланїе къ филипїсіємъ, и бесѣда XXI. на Дѣянїя Апостолска).

Спомянѣ живыхъ.

Напоследку Свети Дари єсу очистителна жртва за живе чланове Цркве. С' тога се Свештеникъ моли Богу за земальскогъ владаоца, да бы му Господь даровао мирно царство, да и мы можемо тихо и безъ буне и метежа поживети у свакой побожности и поштению. Юштъ се моли Свештеникъ Богу на свакой Литургїи за све кои се поштено владаю, за све кои су у нужди, и кои сиротињи добра чине.

На Литургїи св. Василїя Великогъ — у коїой су и многе друге молитве пространїе, него на обичной Литургїи св. Іоанна Златоустогъ, — моли се свештеник у пространой тихой молитви, да Господь дарує породицама миръ и єдиномысленость, любавъ и слогу, да младежь воспита у побожности, да старе и немоѣне подкрѣпи, да малодушне утѣши, да рассеяне сакупи, да помогне овима кои немаю помоѣника, да зароблѣне избави изъ сужанства, да тужне избави одъ туге, да угледа удовице и сирочадъ; да

на све люде изліє своє богате милости, и да имъ испуни све молитве, коє се на право благо и на спасеніє нѣихово клоне; да сачува оваї градъ и свакій другій предѣлъ одъ глада, помора, земьотреса, потопа, огня, мача, туѣинскога нападая и меѣусобнога рата. Докле се ова молитва чита, долге діаконъ споминѣ читулю живихъ.

Тако се света наша Црква при Светой Тайніи с' материнскомъ любви сеѣа своію людіи, и свима жели одъ Бога спасеніє и велику милость.

Кадъ се поянѣ Достойна или Ирмоса сврши, тада свештеникъ на гласъ спомене областнога Архїерея овимъ рѣчма: „Въ первыхъ помани Господи преосвященѣйшаго Архїерея нашего . . . ., бгѣже дарѣи свѣтымъ твоимъ церквамъ въ мирѣ цѣла, честна здрава, долгоденствѣюща, и правоправѣща слово твоеа истины. т. б. Пре свега опомени се Господе нашего Преосвѣтеногъ владыке, и даруй га свѣтымъ твоимъ црквама, да се оддржи у миру, безбѣдности, поштению и здравлю, да дуго живи и да слово истине Евангелске право управля, да управля како валя проповѣданѣ науке христіанске у повѣреной му области. Присутствующій народъ завршує ову молитву съ рѣчма: „И всѣхъ и вса“ т. б. Молимо се Господу да се онъ опомене и своію людіи и свега што одъ Нѣга просимо, па да испуни све благе желѣ наше.

(Продужиѣ се.)

Изясненѣ Псалома 83.

Врека оныхъ, кои радо бѣу Храмаъ Божїи и др.

Коль возлюбленна селенїа твоя Гдѣи силъ. Како су мила селишта твоя Господе Боже надъ силама, Господе Саваоте.

Желаетъ и скончаваетъ душа моя во дворахъ Гдѣни. Жели и чезне душа моя доѣи у дворишта Господня.

Сердце мое и плоть моя возрадовастася о Бозѣ живѣ. Сердце мое и путь моя (тѣло мое) обрадоваше се живоме Богу. Сердцемъ и душомъ чезнемъ за Богомъ живымъ.

Иво птица обрѣте сѣкѣ храминѣ и горлица гнѣздо сѣкѣ, и дрѣже положитъ птенцы своя; олтари твоя Гдѣи силъ царю мой

и Боже мой. Та и птица нађе себи станакъ (обиталиште), и грлица нађе себи гнѣздо, гдѣ ће метнути свое птичиће; тай станакъ и то гнѣздо за мене есу Олтари твои Господе надъ силама, Царе мой и Боже мой!

Блажени живѣщїи въ домѣ твоємъ: въ вѣки вѣковъ восхвалатъ тѣ. Срећни су они, кои живе у дому Твоме Господе; они могу на вѣкъ и довѣка славити Тебе.

Блаженъ мѣжъ емѣже естъ заступленїе егво оу тебе. Благо ономъ човѣку, коме е одбрана и заклонъ кодъ тебе; благо оное кога Ты чувашъ, коме си Ты у помоћи.

Восхожденїа въ сердцѣ твоємъ положи. Благо оное човѣку, кои е узлазке у срдцу своемъ положїо; благо оное, кои е свое срдце управїо на добро, кои се Богу окренуо, кои тежи да се онако влада, као што Богъ заповѣда.

Въ юдолю плачевнѣю, въ мѣсто еже положи: нко благословенїе дастъ законоположителю. Благо ономъ човѣку, кои у долини плача, то естъ овдѣ на земљи узлазке у срдцу своемъ полаже, кои се овдѣ влада по Божиємъ закону. Та благословъ датѣ нѣму Онай, кои е Законъ дао, то естъ самъ Господъ Богъ ће таквогъ човѣка благословити.

Пойдутъ ѿ силы въ силѣ: гавитса Богъ когѣвъ въ Сїонѣ. Такви добри люди полазиће изъ снаге у снагу, све већ ма и већма ће напредовати у свакоякимъ добродѣтельима. И явитѣ се Богъ надъ Боговима у Сїону. Ко се еданпуть окрене на правый путь, па почне се старати, да онако живи као што Богъ заповѣда, тай с' Божиомъ помоћу одъ дана на данъ, све больїй бѣва. — А како е с' онымъ, кои се проневаляли? (Тай све горїй бѣва). Има ли у Читанци вашей примѣръ да е кои добар дѣчко све больїй, а неваляо све горїй бѣвао (Два Просячета, бр. 40. у I. Читанци). Па како е прошао до последка Живко, а како Сергїя?

Гдѣи Боже силѣ оуслыши молитвѣ мою: видѣши Боже Іаковль. Господе, Боже Саваоте чуй мою молитву; Боже Яковльвъ саслушай и прими молитву мою.

Защитниче нашъ видѣ Боже, и призри на лице хрїста твоегво. Одбранителю нашъ Боже види, и погледай на лице твога помазаника. (т. е. Цара Давида кои е быо помазаникъ Божїй, а овдѣ се и свакой хрїстіанинъ разумѣва, ерь смо мы сви помазаници Божїи).

Икво лѣчше день единъ въ дворѣхъ твоихъ паче тысящъ. Ерь болѣ е данъ еданъ у твоимъ дворовима провести, него хиляду дана изванъ ннихъ.

Изволихъ приметатиса въ домъ Бога мого паче, неже жити ми въ селеніихъ грѣшничихъ. Радіе ѣу я последнийъ быти, (на прагу, кодъ врата стаяти), у дому Бога мога, него да живимъ у селиштама невалялаца.

Якъ милость и истинъ любитъ Гдѣ Богъ, благодать и слава дастъ. Ерь Господь Богъ любви милость и истину; онъ же благодеть и Славу дати.

Гдѣ нелишитъ благихъ ходящихъ незлобіемъ. Господь неже ускратити добра онима, кои ходе без злобе; кои се поштено владаю тыма Богъ неже одреши среѣу.

Гди Боже силъ блаженъ чловѣкъ ѡповалъ на тѣ. Господи Боже надъ силама, благо ономъ човѣку, кои се на Тебе ухва.

Кнез Лазарь.

(Єдна лекція из исторіе)

1. ПРЕДКОСОВСКО ДОБА. Од Неманѣ до Душана поживеше Срби пуно 200 година сретно и задовольно. Ако и имаше неприятеля, али их свакад юначки и сретно одбише и власт свою сачуваше, ер сложни и усдинѣни бяху. Под царом Душаном дође сръбска држава до найвеѣе снаге и славе. Али после нѣгове смрти стане одма а нагло падати. Цар Душан прогласеши себе за сръбског, грчког и бугарског цара и подигавши велику войску, да узме Цариград наведе Грке, те почеше Турке у помоћ позивати. Тим се турцима пут у Европу отвори, кои после и Грцима и Србима главе доѣоше. Овамо опет Душан угледавши се на Грке, пак свое землѣ разделивши и войводама их раздавши нехотице тим посея семе пропасти своіой држави. Разделенѣм разстрои се оно од Неманѣ єдва склоплѣно єдинство државе, разби сва снага. Войводе бяху Душану покорне; али после нѣгове смрти отеше се и сваки своим краєм тако самовольно завлада, да се на общте благо и необазираше, него се іошт меѣу собом у рат задеваше, єдан од другог землѣ отимлюѣи и свой народ таманеѣи. Млади цар Урош бѣше врло слаб, да владу одржи, коя є по смрти Душановой врло крепког управителя требала. Звер Вукашин коєга іошт цар Душан кралѣм наименова и младом Урошу за татора нареди, незадоволян тим достоянством стане све веѣма

власт преотимати, па све за тим грамзећи, да на своју главу круну метне, најпосле младог цара Уроша, ког е као заточеника код себе држао, 3-ег Дек. 1367. г. у лов измамлећи убиє. Урошевом смрћу, на коем се племе славни србски кралѣва Неманя угаси разпадесе држава сасвим. Войводе се начинише сасвим самовласти господари; још на оно беззаконѣ Вукашиново неста и међу њима правде и поштения, и ничега више светога неимаше.

Међутим се Турци грабежљив и врло ратоборан народ са своим преко мере славолюбивим господарима све већма у Европи одомаћивати стану, и отевши од Грка Ђдрене (Адрианопољ) са свим столицу свог царства овамо пренесу; пак кад носле и Бугаре упропастише, онда им Срби едини на путу стаяше, да цео исток Европе освоє и да цѣлом християнству страх задаю.

Турци видећи Србе у томе разтройству одма с войском на србске землѣ ударе и до Косова допру г. 1371. Ал ту их кралѣ Вукашин са своим братом войводом Углѣшом дочека, надбие и многе посече тако, да се натраг повући мораше, и Срби их преко реке Марице одвијю; али ту, нимало на себе непазећи ноћу на спаваню од Турака нападнути тако страшно посечени буду, да им се ни трага незнађаше. Ту падоше оба Вукашинова брата войвода Углѣша и войвода Гойко; а Вукашин, кои едва од Турака утече, буде у бегству од свога слиге убиєн.

После смрти Вукашинове јошт већма се држава србска разстрои. Войводе међу собом гложећи се и о землѣ отимлюћу палише едан другом села, тлацише поля, опустошаваше пределе широм. У то доба наиђу још и друге неволѣ и Божіє каштиге. Велики помор бесніо е тада по целом истоку европском пуње две године дана. Иза тог наступи глад са свима своим страшним последицама. Најпосле се и дивљи зверови тако намноже, да на дану сред села на люде нападаше; а Турци међутим еднако јужне и источне краєве србске плячкаше, народ секоше и у роблѣ односише. Нигде више небыаше реда, закони осташе погажени, насиља на све стране овладаше и народ дође до крайног очаяня.

2. КНЕЗ ЛАЗАР. Кнез Лазар е био од старе властеоске породице, која е своє порекло још пре Неманя од краля Прими-слава вукла. Лазаров отац Прива Гребляновић био е, коє са тога свога високог поколеня, коє се са свои редки способности едан од врховни кралѣбски придворни велможа, пак тако е и сина свог Лазара с малена у кралѣвском двору воспитаюћи и учећи за највиша дворска достојанства спремио. Тако Лазар одма с младости

у дворску службу код цара Душана дође, где се верношћу и вредношћом, особито кротосћу и благим нравма тилико отликовао, да га њ цар Душан за достојна нашао, Милицу кћер Юга Богдана а прапраунуку Неманьину, која такођер у царском двору воспитана бјаше за супругу дати, и том приликом га на достојанство кнеза подигне. Доцније буде Лазар са своје високе учености особито у државним дѣлима на највиша достојанства подигнут, Душан га своим дворским начелником начини, а после му наместништво над Сремом и Мачвом преда.

Кад по смрти Душановой несити Вукашини последњу надежду србску младог цара Уроша уби, а преле и сам главом беззаконѣ плати, и кад Србија грабежом войвода поста, и сва она грдна зло по земљи тако овладаше, да их већ више нико подносити немога, онда стане сав народ викати, да се избере глава, која ће умети ред и закон повратити, и извече г. 1374. Лазара за господара и за цара.

Примивши владу прва Лазарева брига бјаше, да немире уталожи, и да ред и закон поврати. Одма оде непокорне исвоєвольне войводе ког силом, ког благим начном на покорност и единство враћати. За две године дана поврати готово све земљѣ, од Тисе и Дравп пак до ядранског мора и доле до Бугарске и Албаније царской круни, и поврати по земљи, колико у оним врло незгодни околностима могућно бјаше мир, ред и закон.

Одма затим пошлѣ одабрану свиту духовни главара и мирски велможа са светогорским старцем Исаиом у Цариград, да израде опроштенѣ од Анатеме, под којом Србија још од цара Душана стаяше. Цариградски патријарх их свечано дочека, црковни сабор сазове, анатему скине, србског патријарха за независна и осталим вселенским патријарсима власћу равна прогласи. Док се ово у Цариграду свршивало умре србски патријарх Савва II. недочекавши благослова. Чим посланици ови из Цариграда дођу, одма сазове Лазар св. синод, и ту буде светогорски монах Еврем муж светог живота за патријарха изабран, и кад њ овај избраник прву литургију служіо, даде се и Лазар на навалу народа за србског цара крунисати г. 1376, али име цара он само са смирености нипошто нехте носити већ само кнеза.

После крунисаня стане Лазар са већим уваженјем любећег га народа ред и закон уводити; он настаде за тим, да се сваком правда учини, да нико на њга нежажали. По лепом примеру свои предака стане на све стране цркве и манастире оправљати ил с

нова дизати, и тада подиже ону красну задужбину цркву Раваницу на води Равани и манастир Горняк, он и светогорским црквама многе поклоне учини, носле и сам тамо на поклениѣ оде и хилендарску цркву разшири. Колико се о народу старао, да га у оно сретно станѣ Неманя поврати, исто се тако старао, да и децу свою за достойне наслѣднике свои славни предака воспита, а кћери своѣ тако разуда, да земљи и народу свом снатне и вальяне пріятелѣ добиѣ. Тако се Лазар на све стране обазирао, да државу србску обезбѣди и колко ѣ можно утврди.

Али сви ови напони бяхе слаби, да за то кратко време оно велико зло угуше што кроз онолико година овладало бяхе. Найвеће ѣ зло било, што многи од србски властела видећи, како се Турци осилаваю пак плашећи се за се и да би се у својој власти одржали, почеше са Турцима у тайне договоре и погодбе упуштати се, или управо Турцима кои им умеше обећаньима намамити прелазити, пак их на своѣ подстрекавати, те сами отечество своѣ издавати.

Тако започеше Турци своѣ кретанѣ противу Срба и Бугара, и буду с почетка од Лазара на више места у маньим боевима одбиени и повиени. Онда наедаред падне Мурат са великом войском под Ниш, обседне га и овај се после 25 дана жестоког напада преда. Падениѣ овога најтврђега града заплаши Лазара, кои небияше још спреман већег боя започети, те учини г. 1386. с Муратом под условияма, да плаћа Турцима годишњи данак и да даѣ у помоћ 1000 коняника.

Наскоро затим покаѣ се Лазар, што ѣ морао на таки мир с Турцима пристати, пак стане на све стране пріятелѣ и помоћи тражити, да Турке сломиѣ и од Европе одбиѣ. Ту помоћ му сви суседи обећаше, ѣр сви опасност предвиђаше, која им предстои од Турака. Овим охрабрен Лазар сазове сабор, да се посветуѣ, шта и како да се ради, ѣр Турци при свему уговорену миру непрестано србске краѣве плучкаше и народ у роблѣ одвлачише. У сабору се еднодушно заклучи рат, само едан Вук Бранковић беше противан, ѣр он већ тада стаяше у тайном договору с Муратом, а да му изда Лазара, ако га Мурат за господара Србиѣ припозна.

(Продужиће се.)

Сунце и ноћ.

(Єдна прича).

„Зашто толику светлост просиплѣш на земљу“ рекне сунцу ноћ, кад се єдаред изпред нѣга уклонити мораде, „зар ти пеби могло и поманѣ сияти, мало и таме оставити, па да и я и обдан поштогод владе имам.“ „Онда неби био вредан ове светлости, што є благи творац мени даде, одговори му сунце.“ Ко год нечини добра колко год га чинити може, нис онога добра вредан, ков му Бог даде.

Незадоволѣни просияк.

(Єдна приповедка).

Єдаред пође цар Сулеман у цркву, а пред нѣга изађе неки одрпанац, па поклови се и рекне: велики царе! веруєш ли и ти на све оно, шта пророк говори? цар одговори: веруєм, а да шта? — Онда онај настави: па онда знаш, како у Алкорану пише: „Сви су Муслими браћа, буди дакле Господине брате добар, па подели са мном наше наследство. — Сулеман се насмеє и извди єдан дукат. Турчин прими дукат и окренувши га и тамо и амо дрмне главом и рекне: Господине брате! та ти имаш злата, да га ни на сто мазга понети неможеш, а моя деца єно од глади умиру, и мени ће кои час уста од неєла зарастити, а ти ми само єдан дукат даде, зар є то братска деоба! — Цар дигне прст и претећи рекне: Господару брате! буди задовољан на томе и неусуђуй се никоме казати, колико сам ти дао, єр є у нас дружине неброєно, па ако сва браћа наша дођу и свой део заштиту, мора ћеш још и од тога нешто вратити. — Ова реч освети господара брата, те ти он без обзирке свободе право пекарници и узе онде леба за децу своју, а цар оде у цркву и сврши онде молитву своју.

Мржња.

(Єдно осматранѣ).

Никои човек неволи оно, што му се недопада; али то не треба никад толико мах да отме да човека навлада, другчлє пређе у ту најружнију слабост и страст, што се зове мржња. Има многи кои држи да има пуно право мрзити на кога, а амо неће

ни мирно да премисли, да л' ниє сам повода ономе дао; има их, кои управо ни узрока немаю нит незнаю, зашто мрзе, него без иког основа говоре: незнам зашто, али немогу нипошто да га подносим. — Бедни човече! Неможеш да подносиш брата свога, зато, што ти се недопада, ил зато, штв є где можда неотице, увредио; а колико си реда ти увредио Бога, кои ти є толика добра учинио, и непрестано чини, и од ког се још већина на-даш. С каквом мером мериш, онако ће ти севратити; оћешли, да ти Бог твоє небројне дугове опрости, опрости и ти брату свом, другчиє ћеш бити вржен у тамницу, и нећеш одунд изаћи, док цео дуг свой неодужиш.

Школске вести.

УЧИТЕЛСКА СЕМИМАРИЈА У ПОТСДАМУ КОД БЕРЛИНА. Ова є прва на гласу, и служи ка углед свим учительским заводима у Нѣмачкој. Овде се поглавито на то иде, да се приправници званія учительског теоретично и практично за велико званѣ своє изобразе, и да се науче умне даре своє а особито мишленѣ и разсуђенѣ слободно и самостално употребљавати. Течай школски у овой семинарији трає три године. У првој є години умно или формално изображаванѣ. Ту се учи: 1. Наука вере (седмично 4 сата); и то: увод у Библију, Библичне Повѣсти старога и новог Завѣта, читанѣ и разясняванѣ Библиє и преглед црквене историє. — 2. Нѣмачки єзик (6 сати), граматика и писмени саставци и наука о правопису; читанѣ, вештбанѣ у правилном меканичном, у разумљивом и лѣпом читаню. — 3. Рачун (7 сата), с' цѣлим бровима, и с' разбитцима, и геометрично обликословлѣ. 4. Писанѣ и краснопис. 5. Цртанѣ (2 сата). 6. Поянѣ основно и хорално (4 сата). 7. Генералбас и свирањѣ.

У другој є години поглавито стварно изображаванѣ. Ту се учи: 1. Наука вѣре (4 сата), о вѣри и о дужностима хришћанским. 2. Нѣмачки єзик (6 сата), и то словосачиненѣ, наука о интерпункцијама, писмени саставци и правленѣ періода; читанѣ (2 сата), вештбанѣ у разумљивом и лѣпом читаню, и у казиваню прочитаного. 3. Математика (7 сата), практични рачунски послови, што су у обичном сеоском и грађанском животу нуждни; виши рачуни и математика. 4. Вештбанѣ у краснопису (2 сата). 5. Цртанѣ природни предмета слободном руком (2 сата). 6. Вишегласно и соло поянѣ (4 сата). 7. Свирањѣ (3 сата). 8. Земљопис (4 сата), математични и физични с' најнуждниом науком из природословља; описаніє поєдини земаља. 9. Обшти природопис с' особитим погледом на ботанику.

У трећој є години поглавито практично изображаванѣ приправника. Ту су ови послови: 1. Писмени саставци педагогичнога садржая (1 сат).

2. Вештбанъ у нисаню (1 сат); вештбанъ у цртаню глава и предѣла (2 сата). 3. Фигурално поянъ с' упутством, како валя управляти хор; хорално поянъ (3 сата), свиранъ и упутство за композиранъ песама (5 сатий). 4. Душесловіе, дидактика, методика, упутство како валя учительске дужности одправляти и школу држати; катихетика с вештбанъм катихетичным (3 сата). Наука о животиняма, и о рудама (2 сата) 4. Наука о животиняма и о рудама (2 сата). 5. Хронологичан преглед обште повѣстнице; стара повѣстница; средня и нова повестница с' особитим обзиром на повѣстницу пруску (3 сата). 6. Природословѣ, и то преко зиме наука о обштим свойствима телеса, а преко лета наука о природним появима (2 сата). Осим тога приправници преко све три године уче се инструменталной музици и свираю (3 сата седмично), а кад време допусти, свако вече од 5—7 раде у врту или гимнастизираю и пливаю.

ПОМОЋ УЧИТЕЉИМА. Горњо аустриски земальски сабор у Линцу одредио е, да се одсад сваке год. 5000 фр. из земальски прихода издае учительима и њиновим удовицама у помоћ.

ПРЕПАРАНДСКЕ ШТИПЕНДИЕ. Земальски сабор у Моравској наредио е, да се одсад сваке године 600 фр. издае на препарандске штипендије и то да се 24 такова места установе са 25 фр. свако.

ЗЕМЛЕДЕЛСКЕ ШКОЛЕ У ЧЕСКОЈ. Чески земальски сабор светуюћисе о благостаню земальском увидећи нужду, да се у простом народу пробуди лепша свест земледелска и распротру разумна знања о томе, на тим и продуктивност земљ подигне, а и благостанѣ народа, кои е већом страном земледелац у цвет доведе закључио е, да се подигну земледелске школе мале, средиѣ и велике, негде на ческом, а негде на немачком ѣзику, и наредио, да се у Прагу отвори велика, а у Рабину и Либверди среднѣ школе, које ће се као земальски заводи сматрати; окром тога наредио е, да се и мале земледелске школе из земальски прихода суразмерно помажу. Уједно е закључено, да се и у народной школи науке тако удесе, да већ ту деца прве основе земледелске науке науче и са тим приуготовљѣна у ове школе дођу. Сав народ се радуе и благодари сабору на овим закљученима.

ШЕГРТИ. На тужбу са више страна подигнута да занати са тога сила назадую, што шегрти нису довољно са преуготовном науком спремљѣни наредио е занатлиски одбор у Милхаузну умолити власт, да се следеће наредбе у школски закон узму: да се ни едно дете пре навршене 10 год. несме примити за шегрта. Да шегрти до 13-е године ни пошто више од по дана нераде, а друго по дана сваки дан у школу да иду и да се башка учитель држи, кои има ову децу у дотичним наукама учити.

ЄВРЕЙСКИ ШКОЛСКИ ОДБОР заключио е у своим седницама, коє е код кр. угар. местозаступничства имао, да се од камата они на цел култуса покулѣни новаца 20,000 фт. дав, да се оснує Рабинска семивария, о коєе необходимой и неодложной потреби сви су се чланови едногласно изразили, а од осталог новца, да се повиси плата најбољим учителяма, у колко претече од трошкова за иншекцију школа.

ШТАТИСТИЧНИ ПОДАТЦИ о народной школи у Крањској. По званичном извештаю било е прошле год. у 288. парохия 14 главни школа 162 тривиялне и 54 од нужде. Од ово 230 школа било е 18 немачки, 128 словенски и 84 помешани немачко-словенски. Недељни школа било е 198 а индустријални девојчки 7. Деце за школу способно било е 51379, у школу е ишло 28667, недељошколаца било е 17164 а ишло е 16080, учителя е било 195, подучителя 29, учительки 20, подучительки 16, индустријални учительки 14. Учителѣ и свештеници ревностно раде о напредку школе. У Любляни излази и учительски дист.

Школске књиге *).

Следеће за србске народне школе и учителѣ прописане књиге могу се код ц. кр, бечке дирекције школски књига (Schulbücher-Verlags-Direction) добити :

Цркóвноє пѣнїє вѣ недѣлнымъ и праздничнымъ дни на вѣсь годъ за оупотрєклєнїє сѣрбскихъ народныхъ бучилищъ. (Gesangbuch.) 4½ табака, невезан 11, повезан 13 новч.

Изъ Валтира первоначалное бупражнєнїє вѣ чтєнїи свашченныхъ кнїгъ кѣ оупотрєклєнїю вѣ слабєно-сѣрбскихъ народныхъ бучилищахъ. (Psalter.) 10½ табака, 20 пл' 27 нов.

Изъ Часослова первоначалное бупражнєнїє вѣ чтєнїи свашченныхъ кнїгъ кѣ оупотрєклєнїю вѣ слабєно-сѣрбскихъ народныхъ бучилищахъ. (Kirchenslavisches Lesebuch.) 3½ табака 7 ил 11 нов.

Катихисисъ малый ѿ неѣнитскагѡ Сѣнода вѣ Карловцѣ 1774. (Kleiner Synodal Katechismus) 4¼ табака 7 ил 13.

Малый Катихисис . (Kleiner Katechismus) 1¼ табака 2 ил 4.

Срѣдний Катихисис. (Mittlerer Katechismus) 3½ табака 6 ил 13.

Восточнога вѣроисповѣданїя Катихисис за вышше ученичке разреде, у Богоспасаемой Епархїи Бачкой. (Grosser Katechismus.) 8½ табака, 16 ил 23 новч.

Кратка свештена исторїя за србска народна училишта. (Kleine biblische Geschichte.) 2¼ табака 4 ил 6 н.

*) Ко ови књига више купи и то катехетички бор за 5 фт а остали за 10 фт, добия ако е из Славонїе ил Рвацке 20, ако л' из Далмациє ил воєне країне 30 на 100 провизиуна од невезани и још 10 од повезе.

Училиштна и домашна Библиа. Старый завѣт. (Biblische Geschichte des alten Testaments.) 20 $\frac{3}{8}$ табака са илустрациама 91 нов. ил 1 фт 5.

— — — Новый завѣт. (Biblische Geschichte des neuen Testaments.) 21 $\frac{1}{8}$ табака са илустрациама 91 нов. ил 1 фрт 5 н.

Буквар за србска училишта. (Fibel.) 5 $\frac{1}{4}$ табака 10 ил 16 н.

Прва езикословна Читавка за србска народна училишта. (Erstes Sprach- und Lesebuch.) 11 табака 20 ил 27 н.

Друга књига о езикословию и читаню за србска народна училишта. (Zweites Sprach- und Lesebuch.) 20 $\frac{3}{8}$ табака 37 ил 50 н.

Читанка за четврти разред србски главни училишта. (Lesebuch für die vierte Klasse.) 19 $\frac{3}{8}$ табака 34 ил 47 н.

Дужности подданика према свом монарху. (Pflichten der Unterthanen.) 2 табака 4 ил 5 н.

Нѣмачкый Буквар. (Deutsche Fibel für serbische Volksschulen.) 4 табака 7 ил 9 н.

Практично Ёзыкословіе нѣмачко и нѣмачка Читанка за трећий разред градски и главни училишта. (Serbisch-deutsche Sprachlehre für die dritte Klasse.) 15 $\frac{1}{4}$ табака 27 ил 36 н.

Практично Ёзыкословіе нѣмачко за четврти разред градски и главни училишта. (Serbisch-deutsche Sprachlehre für die vierte Klasse.) 20 $\frac{1}{2}$ табака 37 ил 50 н.

Читанка нѣмачка за четврти разред главни училишта. (Deutsche Lesestücke mit einem Wörterverzeichnisse.) 15 табака 27 ил 36 н.

Нѣмачко-србскій и србско-нѣмачкій Рѣчник к' нѣмачкой Читанки и практичномъ Ёзыкословию нѣмачком за III. и IV. разред градски главни училишта. (Wörterverzeichniss allein.) 7 $\frac{1}{4}$ табака 14 и 21 н.

Књига упражненія у рачуну за сеоске школе. (Rechnungsübungen für Landschulen.) 8 $\frac{1}{4}$ табака 15 ил 22 н.

Руководство к' краснописаню. (Anleitung zum Schönschreiben.) 73 ил 79 н.

Стварно наставленіе у газдованю (економіи) у виду приповѣдке за младежь Од Ф. В. Хофманна. (Landwirthschaftlicher Anschauungsunterricht) 9 $\frac{1}{4}$ табака 46, mit vielen Abbildungen 52 н.

Огледало христіанске добродѣтели, састављено из Житія Свети, кои се у православној источној цркви и у србском народу особито почитую, трудом Николе Ђ. Вукићевића. (Legende.) 10 $\frac{1}{4}$ табака 34 ил 50 н.

Штице 10 комада 89 новч.
Упутство за предаванѣ букварски наука. (Methodik zur Fibel.) 24 $\frac{1}{2}$ табака 65 ил 76 н.

Методика рачуна на памет за I. разред народни училишта. (Methodik des Kopfrechnens.) 10 $\frac{3}{8}$ табака 27 38 н.

Методика рачунања с' цифрама. (Methodik des Zifferrechnens;) 15 $\frac{1}{2}$ табака 28 ил 37 н.

Лист овај излази месечно триред: сваког 10, 20 и последнѣг.

Цена е на целу год 4 фт. на по год 2 фт.

Изд. и уређуе Др Ђ. Натошевић. — Штамп кралѣв. угар. свеучил. печатња.